

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук,

доцента Попової Ганни Василівни

на дисертаційну роботу **Кобця Валентина Миколайовича**

„Формування готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності в процесі навчання у вищому навчальному закладі”,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність дослідження. Проблема, порушена в дисертації незаперечно є своєчасною та важливою. Сучасний менеджмент сьогодні більше, ніж будь-коли перебуває під впливом швидко мінливого, інноваційно насиченого зовнішнього середовища, яке вимагає від менеджерів використання гнучких, інноваційних підходів до здійснення професійної діяльності та якісного виконання функцій менеджменту, зокрема управління персоналом. Відтепер особливої уваги набуває створення умов для активізації потенціалу людських ресурсів, що виявляється через затвердження нових принципів менеджерської діяльності, моделей поведінки, спілкування і самовдосконалення. Менеджер сьогодення має бути здатним до визначення цільових стратегічних орієнтирів діяльності організації та відповідних тактичних і оперативних інструментів їх досягнення; до прийняття виважених та обґрунтованих управлінських рішень в умовах невизначеності й мінливості зовнішніх чинників. Він має бути спроможним аналізувати результати власної діяльності та нести відповідальність перед очолюваним колективом за наслідки управлінських рішень і досягати ефективних взаємовідносин з підлеглими, співробітниками, вищим керівництвом.

У таких умовах цілком логічно, що об'єктом дослідницької уваги постає фахова підготовка майбутніх менеджерів щодо формування їх готовності до професійної діяльності в сучасному бізнес-середовищі під час навчання у

зкладах вищої освіти. Тим більше, що виконаний дисертантом аналіз чинних освітніх програм підготовки бакалаврів за спеціальністю 073 „Менеджмент” довів, що сучасні підходи, технології роботи з формування готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності недостатньо в них відображені. Тож, цілком об’єктивною є необхідність здійснення спеціального наукового пошуку, що доводить актуальність теми дисертації як із теоретичного, так і з практичного поглядів.

Дисертація характеризується новизною розв’язання науково-педагогічних завдань щодо виявлення стану та загальних тенденцій гуманітаризації менеджмент-освіти та виконана відповідно пріоритетного напрямку наукових досліджень кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами імені І.А. Зязюна Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут” в межах державної бюджетної теми М8704 „Розробка методології розвитку лідерського потенціалу національної гуманітарно-технічної та управлінської еліти в інформаційному суспільстві” (№ 0115U000520) та „Практичні аспекти формування конкурентоспроможності національної гуманітарно-технічної еліти засобами педагогічних інновацій” (НДР № 0113U000454)

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень і висновків є достатнім. Зокрема, ґрунтовний аналіз вітчизняних і зарубіжних джерел допоміг дисертанту визначити стан теоретичної розробленості проблеми формування готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності та виявити цінну інформацію для здійснення наукового пошуку. Дисертаційна робота характеризується обґрунтованістю використаних положень педагогіки, психології, менеджменту; повнотою та системністю розгляду предмета дослідження; коректним застосуванням комплексу взаємодоповнюючих теоретичних, емпіричних та статистичних методів наукового пізнання, адекватних предмету і завданням досліджуваної проблеми; поєднанням кількісного і якісного аналізу експериментальних даних. У роботі розкрито наукову новизну, теоретичну і практичну

значущість дослідження. Достовірність проведеного педагогічного експерименту доведено методами математичної статистики. Методологічний рівень дисертації, стратегія, вибір засобів теоретичного аналізу заслуговують на позитивну оцінку та засвідчують високий рівень дослідницької культури автора.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що дисертантом розроблено та впроваджено в підготовку майбутніх менеджерів: навчально-методичний комплекс авторських спецкурсів „Переговори в професійній діяльності менеджера”, „Лідерство і командоутворення”, „Самоменеджмент у професійній діяльності менеджера”; оновлено, модифіковано та скориговано зміст навчальних дисциплін: „Бізнес-комунікації у менеджменті”, „Комунікативна культура сучасного менеджера”, „Кадровий менеджмент”, „Стратегічний менеджмент”, „Проектний менеджмент”, „Антикризовий менеджмент (ризик-менеджмент)”, „Психологія менеджменту”; розроблено та впроваджено програми тренінгів розвитку лідерських якостей і „Успішне командоутворення”; розроблено й експериментально апробовано діагностичний комплекс для оцінки рівня сформованості готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності.

Безперечною практичною значущістю є те, що зазначені матеріали дослідження можуть бути використані в навчально-виховному процесі закладів вищої освіти, зокрема в підготовці фахівців у сфері управління, системі підвищення кваліфікації та перепідготовки управлінських кадрів, самоосвітній діяльності майбутніх менеджерів.

Аналіз змісту дисертації. Дисертація має чітку структуру, що відповідає авторському науковому задуму та містить два розділи, кожен з яких є внеском щодо розв'язання окресленої в дослідженні проблеми.

Про якісне виконання дисертаційної роботи можна судити із чітко сформульованого й достатньо виваженого наукового апарату дослідження. Так, у вступі чітко визначено актуальність, об'єкт, предмет, мету, завдання, наукову

новизну, практичне значення наукового пошуку тощо. Зокрема, достатньо продуманою є актуальність дисертації, що обґрунтовує її доцільність на науково-теоретичному та практичному рівнях; чітко виявлено суперечності, на розв'язання яких спрямоване дослідження.

У першому розділі – „Теоретичні засади проблеми формування готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності в процесі навчання у закладах вищої освіти” – автор дослідив теоретичні засади проблеми формування готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності в процесі навчання у закладах вищої освіти; здійснив компонентно-структурний аналіз феномена „готовність майбутніх менеджерів до професійної діяльності”; продіагностував рівні сформованості готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності. Заслуговує на схвальну оцінку обґрунтоване дослідником визначення готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності та влучно проведений компонентно-структурний аналіз досліджуваного явища, наслідком якого стала його чітка, логічна структурна побудова.

Безперечною перевагою роботи є проведений дисертантом аналіз 13 освітніх програм підготовки майбутніх менеджерів на бакалаврському освітньому рівні у 21 закладі вищої освіти, на підставі чого зроблений висновок, що сучасні підходи, технології роботи з формування готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності недостатньо відображені в освітньо-професійних програмах зі спеціальності 073 Менеджмент.

Додає значущості дисертації ґрунтовно розроблена критеріально-рівнева база дослідження та логічно підібраний методичний інструментарій діагностики готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності.

Ретельний аналіз дисертаційної роботи показав, що кожний крок, зроблений дисертантом в процесі обґрунтування теоретичних засад зазначеної проблеми є новим або більш ґрунтовним порівняно з попередніми здобутками в галузі професійної освіти.

У другому розділі – „Обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов формування готовності майбутніх менеджерів до

професійної діяльності в освітньому процесі ЗВО” – автором теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності в освітньому процесі ЗВО, схарактеризовано їх впровадження, наведено результати експериментальної перевірки.

Безумовною перевагою дисертації є чітко визначені та ретельно обґрунтовані педагогічні умови формування готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності в освітньому процесі ЗВО, зокрема: реалізація моделі формування готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності; активізація навчально-пізнавальної діяльності майбутніх менеджерів на засадах контекстного підходу; діалогізація взаємин викладачів та студентів в освітньому процесі ЗВО.

Заслуговує на схвальну оцінку підхід дисертанта щодо оновлення змісту навчальних дисциплін авторськими спецкурсами; влучний підбір методів контекстного навчання (рольові та ділові ігри, тренінги, аналіз конкретних ситуацій (кейс-метод), „мозкова естафета”); діалогізація відносин викладачів та студентів в освітньому процесі ЗВО, що запроваджено автором на початковому, поглибленому та майстерному діалогових рівнях.

Грунтуючись на зіставленні одержаних у педагогічному експерименті результатах, їх кількісному та якісному аналізі дослідником виявлено, що реалізація педагогічних умов готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності зумовила суттєві статистично значущі зміни в рівні її сформованості.

Висновки до розділів роботи та загальні висновки дисертації чітко сформульовані та послідовно викладені.

Список використаних джерел налічує 251 найменування, що свідчить про детальне і всебічне опрацювання автором досліджуваної проблеми.

Аналізу тексту дисертації Кобця В.М. доводить, що мета дослідження була досягнута, а дисертаційна робота є завершеною, самостійною науковою працею.

Повнота викладу основних положень в опублікованих працях. Основні положення та результати з необхідною повнотою відображено в 31 науковій публікації автора, серед них 1 закордонна монографія (у співавторстві), 10 статей у провідних наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз, 3 статті у зарубіжних виданнях. Отримані в дослідженні результати оприлюднені та обговорені на 15 Міжнародних та Всеукраїнських конференціях.

Ознайомлення з текстом автореферату дає підстави стверджувати, що автором досить ґрунтовно викладено зміст і логіку дослідження, його основні результати.

Дискусійні положення та зауваження щодо подання результатів дослідження у дисертації та авторефераті. Загалом позитивно оцінюючи представлене дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та рекомендації:

1. У підрозділі 1.3 викладено програму педагогічного експерименту та схарактеризовано його констатувальний етап, що не зовсім відповідає назві розділу "Теоретичні засади проблеми формування готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності в процесі навчання у закладах вищої освіти". На наш погляд, структура дисертації тільки б виграла, якщо усі теоретичні аспекти дослідження були подані у першому розділі, а експериментальні – у другому.

2. На наш погляд, під час формулювання теоретичних положень дисертації варто було більше уваги приділити аналізу наукових праць зарубіжних учених, у яких накопичено чимало корисних ідей та рекомендацій щодо розв'язання досліджуваної проблеми.

3. Бажано більш чітко визначити місце та рольову позицію автора дисертації у проведенні експериментальної роботи.

4. У процесі обґрунтування першої педагогічної умови використано метод моделювання. Вважаємо, що варто було б його додати до поданих у вступі методів дослідження.

5. На с. 135 дисертації ви відзначаєте, що модель є структурним поєднанням елементів (блоків), які у сукупності відображають процес формування готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності в освітньому процесі ЗВО та розкривають його особливості. Однак, у схематичному зображенні моделі в дисертації (с. 136) та в авторефераті (с.9) не відображено першу педагогічну умову – одного з елементів концептуального блоку.

Разом з тим, зазначені зауваження мають здебільшого дискусійний та рекомендаційний характер і в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Отже, представлена дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають важливе теоретико-методологічне та практичне значення для теорії і методики професійної освіти, оскільки залишають за собою добре апробований, експериментально перевірений потужний інструментарій щодо готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності.

Підсумовуючи, маємо констатувати, що дисертація на тему **„Формування готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності в процесі навчання у вищому навчальному закладі”** виконана згідно чинних вимог МОН України до кандидатських дисертацій та відповідає пп. 9, 11-14 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно постанови Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р. та № 943 від 20.11.2019 р.), що дає підстави для присудження Кобцю Валентину Миколайовичу наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук,

доцент, заступник декана факультету
гуманітарної та економічної освіти,
доцент кафедри менеджменту
ДВНЗ „Донбаський державний
педагогічний університет” (м. Слов'янськ)

Г. В. Попова

09.02.2021 р.

Підпис Попової Г. В. засвідчує

Начальник

Відділу

Е. С. Сініук